

Kunst groeit mee met

LANGS EEM EN SPOOR

Steden maak je niet alleen met bakstenen, plattegronden en plannen. Je maakt ze met verhalen, ontmoetingen en momenten die blijven hangen. Juist op plekken waar alles in beweging is – waar gebouwd, gesloopt, vernieuwd en gezocht wordt – ontstaat de kans om iets bijzonders te laten groeien. Langs Eem en Spoor is zo'n plek.

Hier wordt niet alleen een nieuw stadsdeel ontwikkeld, maar ook een nieuw hoofdstuk voor Amersfoort geschreven. Een gebied waar verleden en toekomst elkaar raken, waar oude structuren veranderen en nieuwe nog vorm moeten krijgen. Precies daar ligt de kracht van kunst: als aanjager van verbeelding, als uitnodiging tot gesprek en als ruimte voor het onverwachte.

In de gesprekken met bewoners, ondernemers, gebruikers en initiatiefnemers klonk een gedeelde wens door: laat het hier geen strak aangeharkt gebied worden, maar een omgeving waar ruimte is om te spelen, te ontdekken, uit te proberen. Waar kinderen opgroeien met vertrouwen en met een open blik de wereld tegemoet treden. Waar je een aanleiding hebt om even stil te staan, om ergens naartoe te lopen, om elkaar te ontmoeten.

Kunst maakt zichtbaar wat nog geen vaste vorm heeft. Ze brengt mensen samen, opent perspectieven en helpt bewoners, gebruikers, makers en beleidsmakers zich tot het gebied te verhouden. Niet als kers op de taart achteraf, maar als wezenlijk onderdeel van een leefbare, herkenbare en betekenisvolle stad.

Daarom groeit kunst mee met Langs Eem en Spoor: via een meerjarig kunstprogramma dat inzet op ontmoeting, ontdekking en betrokkenheid. Een programma dat niet oplegt, maar uitnodigt. Dat niet dichttimmert, maar ruimte laat. En dat ervoor zorgt dat mensen zich nú al verbonden voelen met een gebied dat nog in ontwikkeling is.

*De schemer valt. De bouwkransen komen tot stilstand, het geluid van machines verstomt. Mensen keren huiswaarts – sommigen hier al jaren, anderen nog wennend aan hun nieuwe omgeving. En dan zie je het. Hoog boven de straat hangt een auto. Niet geparkeerd, maar zwevend. In de auto groeit een boom. Voorzichtig, eigenzinnig, levend. Iemand blijft staan, wijst, glimlacht. Een ander maakt een foto. Er wordt gefluisterd: wat is dit? Waarom hier? Hier gebeuren spannende dingen!**

**inspiratie: De Reizende Boom van Hein van Duppen*

Voortbouwen op geschiedenis

Steeds meer mensen kiezen ervoor om in Amersfoort te gaan wonen. Dat is niet verwonderlijk. Amersfoort is een stad waar mensen ertoe doen en gezien worden, waar ze zich makkelijk thuis voelen. In 2040 heeft Amersfoort naar verwachting 180.000 inwoners. Om aan te sluiten bij deze groei wordt er een nieuw stadsdeel ontwikkeld: Langs Eem en Spoor. Een levendig en groen gebied, dat goed bereikbaar is dankzij het spoor en dat dichtbij de binnenstad en aan de Eem ligt.

Langs Eem en Spoor ademt geschiedenis. Dit gebied vol bedrijvigheid werd een kleine eeuw geleden gebouwd langs het spoor en barst van het industrieel erfgoed. De ligging aan de Eem verbindt het stadsdeel met de oorsprong van Amersfoort als handelsstad. Die geschiedenis is ook terug te vinden in karakteristieke wijken waar mensen al generaties lang wonen. Tegelijkertijd kijkt Langs Eem en Spoor vooruit, met nieuwe wijken met hoogbouw, ruimte voor creatieve industrie en innovatie. Hierdoor hebben de deelgebieden Wagenwerkplaats, Kop van Isselt, De Nieuwe Stad, Eemplein en Trapezium elk een opmerkelijk eigen gezicht. Alle deelgebieden liggen rondom het Soesterkwartier.

In de komende decennia komen er 5.000 woningen, kantoren en voorzieningen in Langs Eem en Spoor. Om te zorgen dat iedereen zich er thuis gaat voelen, is het belangrijk dat oude en nieuwe bewoners, mensen die er werken, ondernemers en bezoekers met elkaar in contact kunnen komen. In een stadsdeel met zoveel veelzijdigheid, zowel wat betreft de eigenheid van de deelgebieden, als de veelheid aan gebruikers en betrokken partners, gaat dat niet vanzelf.

Een toegankelijke en uitnodigende openbare ruimte draagt daar straks aan bij. Hoe inspirender, hoe makkelijker mensen in gesprek raken. Daarom maakt kunst onlosmakelijk deel uit van de openbare ruimte, net als elders in de stad. Met een meerjarig kunstprogramma gericht op ontmoeten, ontdekken en onderzoeken, ontpopt Langs Eem en Spoor zich tot een gebied vol experiment en avontuur. Denk aan een reeks tijdelijke manifestaties, telkens op andere plekken, waar mensen (toekomstige) buurtbewoners tegenkomen en unieke ervaringen delen. Kunst is dé sleutel om mensen te verbinden en hen kennis te laten maken met hun omgeving en met elkaar.

Kunstprogramma op maat | 2025-2040

De woningen, kantoren en voorzieningen in Langs Eem en Spoor komen

niet van de ene op de andere dag tot stand, net zoals het contact tussen alle gebruikers en partners organisch moet groeien. Een meerjarig kunstprogramma is bij uitstek geschikt om stap voor stap te bouwen aan kunst die meegroeit met Langs Eem en Spoor en de mensen die er mee verbonden zijn. Daarbij past een visie op kunst die uitdrukt wat hen nu én straks bezighoudt. Het kunstprogramma in het stadsdeel komt dan ook samen met uiteenlopende gebruikers tot stand.

In sommige deelgebieden wordt al gewoond of gewerkt. In andere wordt gebouwd of zijn de bouwplannen in voorbereiding. Om in te spelen op deze verschillen is het kunstprogramma, dat een periode bestrijkt van zo'n vijftien jaar, opgedeeld per deelgebied. Een spannende combinatie van tijdelijke kunstprojecten en permanente kunstwerken in de openbare ruimte zorgt ervoor dat de kunst telkens optimaal meebeweegt met de ontwikkeling van Langs Eem en Spoor.

Gebruikers verkennen samen hun omgeving, duiken de geschiedenis in en geven input aan kunstenaars. Hieruit ontstaan kunstprojecten en manifestaties die eenmalig te beleven zijn, op tijdelijke locaties zoals gebouwen die bestemd zijn voor sloop of tijdelijk braakliggende terreinen. De ervaringen van de bezoekers aan deze kunstprojecten gaan deel uitmaken van het collectief geheugen van het gebied. De verhalen en ervaringen die mensen delen, geven de betrokken kunstenaars inzicht in wat er leeft. Zo kunnen zij kunstwerken realiseren die geworteld zijn in het gebied.

Verhalen delen voor de toekomst

In het kunstprogramma staan verhalen en verbeeldingskracht centraal. Een gebied waarin mensen herinneringen ophalen en hun toekomstbeelden de ruimte krijgen, vraagt om creativiteit. Kunstenaars kunnen dat wat er leeft als geen ander zichtbaar maken.

Het kunstprogramma bestaat uit drie fases: 1. Vertellen (onderzoek), 2. Verbeelden (tijdelijke kunstprojecten) en 3. Vestigen (permanente kunstwerken). De artistieke invulling en de begeleiding van werkgroepen is in handen van een externe curator. Uiteindelijk leidt het kunstprogramma tot een aantal permanente kunstwerken in de openbare ruimte. Deze gaan deel uitmaken van de collectie van de stad.

Fase 1: Vertellen

Het kunstprogramma start met luisteren naar de mensen die vanuit verschillende achtergronden het gebied gebruiken en naar de omgeving zelf. In elk deelgebied worden er bijeenkomsten in kleine groepen georganiseerd. Hier kunnen mensen hun verhalen uit het verleden delen en samen uitwisselen over de toekomst. Wetenschappers laten op hun beurt de unieke eigenschappen van de omgeving spreken, zoals het erfgoed, de flora en fauna en de Eem. Geïnteresseerden die na deze bijeenkomsten verder willen meedenken over tijdelijke kunstprojecten, sluiten aan bij een werkgroep voor hun deelgebied.

Fase 2: Verbeelden

Al deze waardevolle verhalen zijn het vertrekpunt voor de volgende fase. Met de werkgroepen wordt een tijdelijke kunstopdracht voor het deelgebied geformuleerd. Denk aan een publieke interventie, een route van tijdelijke kunstwerken of het ontwikkelen van een podium. Deze projecten vinden plaats in de openbare ruimte: op bestaande ontmoetingsplekken, braakliggend terrein of in tijdelijke leegstand. De betrokken kunstenaars zijn gewend om te werken met de omgeving en de gemeenschap. Er doen zowel kunstenaars mee die het stadsdeel kennen, als voor wie dit nieuw is.

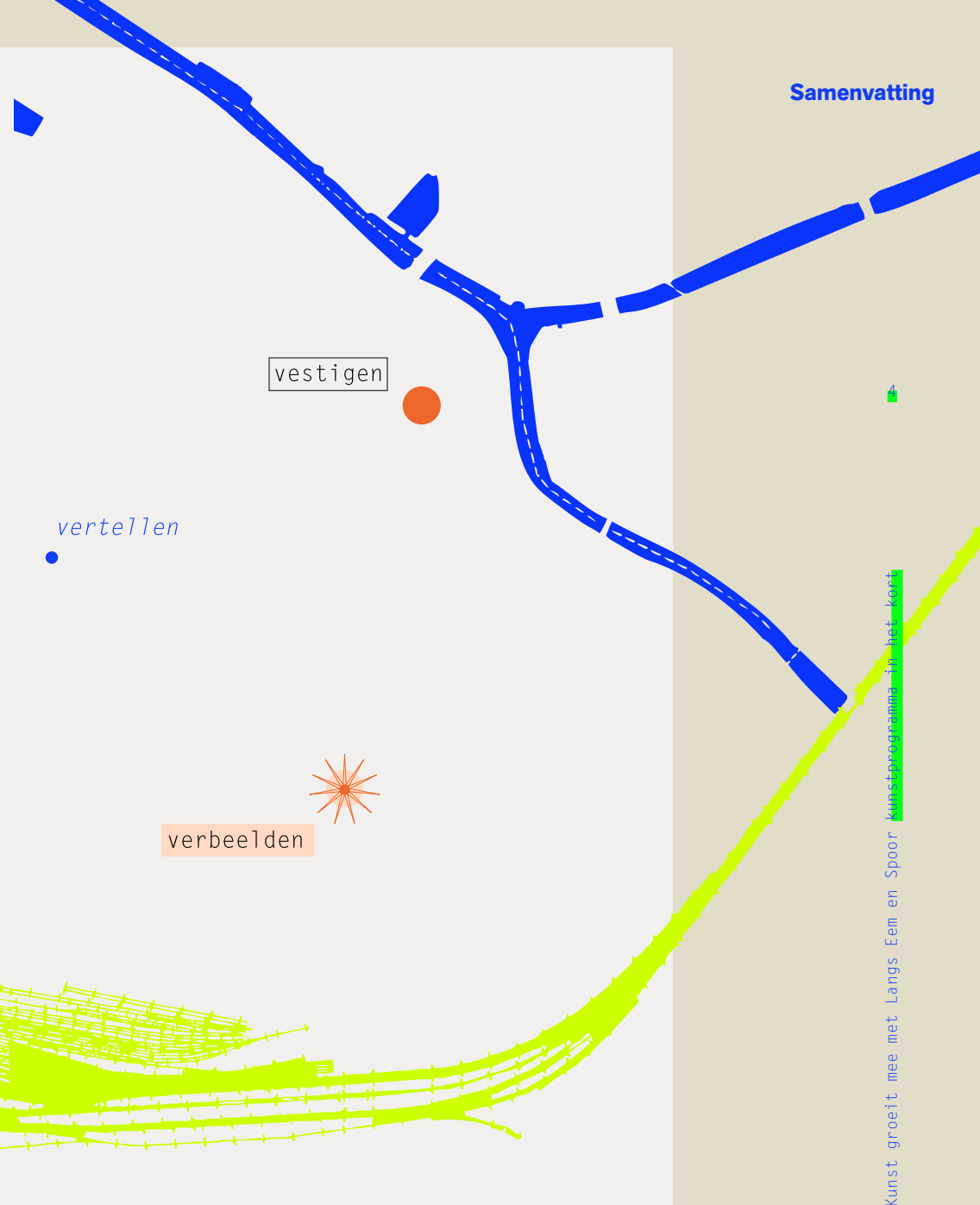
Fase 3: Vestigen

In de laatste fase krijgen alle ervaringen, ontmoetingen en inspiratie uit de voorgaande fases vorm in opdrachten voor permanente kunstwerken. De werkgroepen worden uitgebreid met kunstexperts die mee-adviseren over de opdrachtformulering, kunstenaarsselectie en beoordeling van de ontwerpen. Samen met de curator geven de werkgroep en kunstexperts de opdrachten en volgen het proces van de geselecteerde kunstenaars tot en met de daadwerkelijke plaatsing.

De permanente kunstwerken benadrukken het onderscheidende karakter van het deelgebied en dragen bij aan de eigenheid van het stadsdeel als geheel. Zo werken gemeente, gebruikers, ontwikkelaars en andere partners samen aan kunst die voortkomt uit dat wat Langs Eem en Spoor zo bijzonder maakt.

Op de volgende pagina zie je welke groepen in het kunstprogramma samen komen rond de unieke eigenschappen van de omgeving, en tot wat voor soort kunstproject het zou kunnen leiden. De kaart tot slot geeft een beeld van mogelijke locaties voor de kunstprojecten.

Samenvatting

gebied		het aanwezige	 <u>vertellen</u>	groep I	 <u>vertellen</u>	groep II	tolk	 verbeelden	kunstenaars	 vestigen
Kop van Isselt	Kop van Isselt is het meest oostelijke deel van industrie- en bedrijvengebied Isselt. Hier komen woningen voor zowel senioren als starters en ruimtes voor creatieve en ambachtelijke bedrijven.	Industrie en bedrijven. Het industrieel erfgoed en de daarmee samenhangende verhalen vormen belangrijke kwaliteiten van Kop van Isselt.	<u>Geschiedenis en industrie</u>	Ouderen	<u>Dromen over de toekomst</u>	Jongeren	de deelnemende groepen zelf	tweejaarlijkse manifestaties	kunstenaars met een praktijk gestoeld op samenwerken en verrassende perspectieven op materieel en immaterieel erfgoed	twee kunstwerken op zichtlocaties
Stationsgebied - Spoor	Aan zowel de noord- als de zuidzijde van het station vindt een herinrichting plaats met meer ruimte voor voetganger en fietser, betere toegang tot de stad en meer groen.	Flora en fauna. Groene verbindingen in het gebied worden versterkt, onder andere in het gebied vanaf de Eem tot aan Bosgebied Birkhoven.	<u>Biodiversiteit</u>	Natuurliefhebbers	<u>Biodiversiteit in de toekomst</u>	Studenten	een wetenschapper, bijvoorbeeld een stadsecoloog	interventies	kunstenaars met een praktijk gestoeld op samenwerken en met specifieke aandacht voor ecologie en biodiversiteit	één kunstwerk aan de noordzijde van het station
Wagenwerkplaats	Oorspronkelijk was dit het terrein van de Hollandsche IJzeren Spoorweg-Maatschappij, nu is er creatieve industrie en straks komt er een mix van wonen, werken, cultuur en evenementen.	Spoorwegerfgoed- en cultuur De spoorweggeschiedenis bracht een eigen ritme en cultuur mee, net als de makerscultuur dit nu en in de toekomst doet.	<u>Werkcultuur</u>	Werkers	<u>Makerscultuur</u>	Makers	de deelnemende groepen zelf en eventueel een expert op het gebied van industrieel erfgoed	minifestival	kunstenaars met een praktijk gestoeld op samenwerken en specifieke affiniteit met deze thematiek	één kunstwerk dat de entree markeert
Eemgebied - Eem	De Eem is één van de levensaders in het gebied. Langs en op de Eem is ruimte voor creatieve bedrijvigheid en recreatie. Bij het kruispunt met het spoor, bij Eemplein en De Koppel, is de bedrijvigheid gecentreerd rond het water.	Het water De Eem is van oudsher een transportader en plek van handel; het leven van, onder, op en langs het water ontvouwt zich de komende decennia verder.	<u>Van transportader naar pleisterplaats</u>	Ondernemers	<u>Waterleven</u>	Gebruikers	een wetenschapper, een deskundige op het gebied van water	interventies	kunstenaars met een praktijk gestoeld op samenwerken en met verrassende perspectieven op de rol van water	één kunstwerk op het Eemplein
Soesterkwartier	Het Soesterkwartier is het historische hart van de ontwikkelingen Langs Eem en Spoor. Onder andere in voorzieningen die in de wijk worden versterkt is een samenwerking met omliggende ontwikkelingen.	Behoeft aan ruimte. Vrije ruimte voor kinderen en jongeren werd in de visiefase benadrukt als van groot belang, nu én in de toekomstige ontwikkelingen.	<u>Vrij experimenteren</u>	Cultureel ondernemers	<u>Spelen</u>	Kinderen	een deskundige, bijvoorbeeld een omgevingspsycholoog	podia, vrijplaatsen	kunstenaars met een praktijk gestoeld op samenwerken met en samenbrengen van kinderen en jongeren	één kunstwerk op zichtlocatie
Trapezium	Op de locatie Trapezium komt onder meer het Huis voor de Stad: een nieuw stadhuis met onder meer een publiek toegankelijke daktuin. Centraal in het ontwerp staan ontmoeting en verbinding.	Gemeenschap. In het Huis voor de Stad wordt actief gewerkt met en voor de gemeenschap; aan het beoefenen van de democratie en het behouden van een gastvrije stad.	<u>Democratie</u>	Inwoners	<u>Gastvrijheid</u>	Ambtenaren			Nynke Koster	kunstwerk op meerdere locaties voor het Huis voor de Stad
De Nieuwe Stad	Voormalig terrein Prodentfabriek, nu kleine en grote (creatieve) bedrijven, winkels, horeca en onderwijs.	Ontwikkelen, innoveren, cultuur.	<u>Creatieve industrie</u>	Bezoekers	<u>Dynamiek</u>	Gebruikers	expertise Schipper Bosch	tijdelijke programmering		kunstwerken in relatie tot nieuwbouw gepland door Schipper Bosch (w.o. Hoekhuis)

LANGS EEN EN SPOOR

Colofon

visie en plan voor kunst in Langs Eem en Spoor, gemaakt in opdracht van en in samenwerking met gemeente Amersfoort.

Tekst november 2025,
O kunst (Véronique Baar en Ella Derksen, embedding the Arts)
Ontwerp Johanne de Heus

LANGS EEM & SPOOR

→ www.amersfoort.nl/langs-eem-en-spoor
→ langseemenspoor@amersfoort.nl